

VILTRAPPORT

OK Södertörn och Hellas Orienteringsklubb arrangerade den 22-23 augusti 2015 gemensamt de nationella tävlingarna **För-SM långdistans** (lördagen) och **För-SM medeldistans** (söndagen). Rapporten behandlar båda tävlingarna.

Sammanfattning

En regnrik och växtlig försommar bör ha gett god allmänstatus hos klövviltet inför störningen under tävlingshelgen som var relativt varm. Fyra observationer av älg gjordes, varav tre på lördagen och en på söndagen. En av de tre älgobservationerna gällde troligen en årskalv. Sex-sju observationer rådjur rapporterades på lördagen och åtta på söndagen. Huvudparten av observationerna gjordes med början ca 20 minuter efter första start kl 10 och därefter en timme framåt. De flesta djur tycks relativt snart ha hittat ut ur tävlingsområdena varför de löpare som startar i den senare hälften av starfältet med starttider fram till kl 12 bara gör några enstaka observationer. Analysen av lämnade rapporter tyder inte på att något djur skadats eller stressats på ett allvarligt sätt under de två tävlingsdagarna. Plats och tidpunkt för de enskilda observationerna framgår av bifogade kartor.

Förutsättningar

Arenan (tävlingsexpedition, mål, dusch, toaletter med mera), låg samlat vid Sadelmakartorp strax norr om länsväg 257 mellan Tungelsta och Rosenhill (Grödinge). Bilparkeringen låg alldeles intill på båda sidor om vägen. Se bifogade kartor. Under lördagen startade sammanlagt 1140 löpare på banor mellan 2 och upp till 12,5 km under söndagen 897 löpare på banor mellan 1,5 och 5,1 km. Med några få undantag skedde båda dagarna alla starter mellan kl 10 och 12, vilket innebar att endast få löpare var kvar i skogen efter kl 13.

Första delen av sommaren var regnig och sval, vilket medförde att kärr och diken höll mer vatten än vanligt för årstiden. Augusti var regnfattig och markerna började torka ut. Dagarna före och under tävlingshelgen var varma och temperaturen steg till ca 25 grader på eftermiddagarna. Älgar och rådjur är vid hög värme känsligare för störning. De kan om de stressas för länge drabbas av värmeslag. Tillgången på foder och vatten har varit god under sommaren och ännu vid tiden för tävlingen fanns tillgång till vatten i mossarnas kanter och djupare diken. Djuren bör därför generellt sett haft god allmänstatus vid tiden för tävlingen.

För att de som sett djur också ska rapportera dem har platsen för funktionen "Viltrapport" placerats väl synlig alldeles intill målet. Just där stämplar löparna ut sin elektroniska löpbricka och får en remsa med startid, måltid och alla mellantider till kontrollerna utskrivna. Flertalet av dem som sett vilt och har intentionen att rapportera, kan antas också ha gjort det genom att de sett skylten "Viltrapport". Dessutom blir många direkt tillfrågade vilket bidrar till att frekvensen lämnade rapporter kan antas vara hög. Precisionen i lämnade rapporter blir förhållandevis god genom att löparna på sin karta direkt efter målgång kan visa var djuret sågs och med hjälp av mellantiderna på tidremsan göra en ofta på minuten när god skattning av tidpunkten.

Tävlingsområdet för **lördagens långdistans** (se karta) sträckte sig huvudsakligen NO ut ca 3,5 km. **Start 1** (för de längre banorna) låg ca 2 km norrut, strax NV om Slåboda. Där användes ett mindre område väster om Ådravägen för några inledande kontroller. Därefter gick samtliga banor från **start 1** österut på vägar genom tomtområdet söder om sjön Ådran och kom in i långdistansens huvudsakliga tävlingsområde. De längsta banorna 8–12,5 km (elitklasserna) rundade sjön Trehörningen för att sedan vända SV ut genom de marker där huvudparten av löparna hade kontroller på väg mot mål. Ett viltskyddsområde med knappt 500 m i diameter var avlyst för de tävlande och fick bara passeras på genomkorsande stig (se kartan). För att inte få alltför stor anhopning av löpare vid kontroller och

För-SM Lång o Medel Viltrapport

målgång sprids de olika klasserna ut i tiden Därigenom får man ett något sånär jämt flöde av startande löpare fram till ca 11 30. Därefter avtar antalet startande och efter kl 12 00 startar bara några 10-tal löpare med sena starttider

Banor som var kortare än ca 4 km (för de yngre, de äldsta och inskolningsklasser) utgick från **start 2** som låg ca 750 m norrut från målet. Till denna SV del av tävlingsområdet anslöt också de längre banorna i riktning mot målet. Samtliga löpare hade således kontroller där och det är i den delen många löpare har förekommit samtidigt under ca en och en halv timme med början ca 20 minuter efter starten kl 10.

För **söndagens medeldistans** användes ett tävlingsområde, som i sin helhet låg väster om Ådravägen. Endast **en startplats**, ca 650 m norrut från målet, användes (se karta). Medeldistansen som tävlingsform innebär att löparna bjuds många kontroller på förhållandevis korta banor. Det innebär att det blir tätt mellan kontroller i ett mer sammanhållet tävlingsområde.

Någon särskilt avlyst viltzon användes inte, men strax nordväst ut från starten låg ett i praktiken lugnare område där inga kontroller lagts. Det är ett ca 400x400 m stort hygge, som på kartan syns som grönstreckat på gul botten. Genom anpassad banläggning och genom att vegetation och hyggesrester ger nedsatt löpbarhet undviks det av löparna. De djur som stöts upp undgår stress när de tagit sig utanför tävlingsområdet, eller till denna lugnare del av tävlingsområdet.

Genom att bara en startplats användes på medeldistansen blev "trycket" av löpare intensivare, men under en kortare tid. Samtliga observationer gjordes under ca en timme från starten kl 10.

Observerade djur under Långdistansen

(Se bifogad karta där de numrerats i tidsföljd)

Start 1 och området väster om Ådravägen

Det enda vildsvin (nr 1) som rapporterats under de två dagarna sågs ca 500 m NV om Slåboda kl 10 10 av en löpare som utgått från start 1. Från denna begränsade, västra del av tävlingsområdet lämnas endast ytterligare en rapport. Det gäller ett rådjur (nr12) som observeras så sent som kl 11 51.

Området öster om Ådravägen (huvudparten av tävlingsområdet inkluderande start 2)

Från start 1 tar det ca en halv timme för de flesta löpare att via passage av sommarstugeområdet komma över till denna östra del av tävlingsområdet. Längre banor går där först NO ut och de längsta banorna rundar sjön Trehörningen innan de vänder mot mål. Löparna på de längsta banorna kommer inte in i terrängen närmare målet förrän efter totalt 50-60 minuters löpning från sin start 1.

Från sommarstugeområdet, som passeras på det lokala vägnätet, noteras ett stressat rådjur ca 11 00 (nr 10). Det sprang upp för ett berg i ett mindre, obebyggt område.

Från området upp mot och kring Trehörningen lämnas rapporter om sammanlagt tre rådjur. En råget med ett ungdjur i följe observerades kl 10 51 ca 500 m SV om Trehörningen (nr 8). Helt skilt från dessa djur observerades ett rådjur NO om sjön ca kl 11 (nr 11).

SV om sjön observerades också en älg (nr 6) som kl 10 49 sprang fort i sydöstlig riktning ut ur tävlingsområdet. Därutöver noterades uppflog av en tjäder/orre (nr 11).

Rapporter om störda djur kommer också från området närmast **start 2** och mot mål. Där kommer många löpare in i relativt snart efter start och frekvensen av löpare är hög under ca en och en halv timme, varefter den snabbt avtar. Efter kl 13 är det i huvudsak få sent startande löpare som återstår i skogen.

En störd, trolig årskälv av älg (nr 2), springer relativt lugnt ut i ett kärrområde kl 10 22. Tio minuter senare ser en löpare en "vuxen" älg (nr 3) ca 350 m därifrån. Den springer fort upp mot samma parti som älgkalven lämnat. Drygt en kvart senare gjordes observationen älgen (nr 6) drygt en kilometer nordväst ut. Tre observationer av älg rapporterades således denna dag.

Ca 500 m från mål observerades klockan 10 50 ett rådjur (nr 7) och 10 52 (nr 9) gjordes ytterligare en observation av ett rådjur i samma område. Det kan ha varit samma djur. Inte förrän kl 12 15 observeras ytterligare ett rådjur (nr14) i detta område. Rapporterade observationer av stort klövvilt glesas således

För-SM Lång o Medel Viltrapport

ut väsentligt efter den första timmen av tävlingen. Två observationer hönsfågel en tjäder/orrhöna (nr 4) och tjädertupp (nr 15) och en observation av hare (nr 5) lämnas under lördagens Långdistans.

Observerade djur under Medeldistansen

(Se bifogad karta där de numrerats i tidsföljd)

Under söndagen lämnades endast en rapport om en älg (nr 1). Den sågs redan 10 02 ca 500 m NV om målet och sprang österut. (På öppna banor startade några löpare före kl 10). Den kan ha tagit sig över Ådravägen och hamnat i västra området, som inte alls användes under söndagen. Vidare sågs en dovhjort eller kronhjort kl 10 20 (nr 2) springa ut ur tävlingsområdets västra del.

Åtta observationer av rådjur rapporterades. Alla dessa gjordes i tävlingsområdets SV hälft, dvs. intill starten och i övrigt endast SV om den mindre väg, som delar tävlingsområdet i en nordostlig och sydvästlig hälft. Den första observationen gjordes 10 25 (nr 3) nära platsen där hjorten setts. Kl 10 40 ses ett rådjur (nr 5) ta sig ner för branterna nära starten och 10 50 ses ett rådjur (nr 7) springa upp för samma berg ca 150 m längre västerut. Kl 10 42 springer ett skrämt rådjur (nr 6) i ett kärrdrag i tävlingsområdets södra kant. Kl 10 58 ses ett rådjur (nr 10) springa fort över ett mindre hygge i tävlingsområdets SV del och 10 59 skymtas ett rådjur (nr 11) i SV kanten av tävlingsområdet. Den sista observationen av rådjur (nr 12) görs kl 11 03 i tävlingsområdets västra del där djuret springer norrut över vägen som delar området.

Utöver klövvilt sågs en hare 10 32 (nr 4) i områdets södra del och en stor rovfågel eller uggle vid starten kl 10 54 (nr 9).

Bedömning av antal djur som observerats

Samma djur kan i många fall rapporteras av flera löpare. Samtidigt är det med säkerhet så att många djur hinner dra sig ur tävlingsområdet tidigt utan att alls observeras. Generellt gäller att många djur lämnar tävlingsområdet utan att alls observeras.

Älg och rådjur har olika flyktbeteende. Älgar rör sig vanligen längre bort än rådjuren när de störs. Den som under lördagen rapporterade älg (nr 2) "trolig årskälv" var säker på storleksskillnad mellan årskälv och vuxet djur. 10 minuter senare gjordes i närheten en observation (nr 3) av "vuxen älg". Det kan ha varit fråga om två djur, en ko med årskälv som höll sig nära varandra. Det "vuxna djur" (nr 6) som drygt en kvart senare lämnar tävlingsområdet befann sig en dryg kilometer nordväst ut. Om det var ett djur som tidigare observerats (nr 2 eller 3) har det rört sig mot den huvudsakliga löpriktningen för orienterarna i det området.

Antalet älgar som gett upphov till lördagens tre observationer kan inte säkert avgöras. Det kan vara tre djur som setts var för sig eller ett eller två som sett av fler än en löpare. Under söndagens medeldistans rapporterades endast en älg från ett område som inte alls använts under lördagen.

Antalet rådjur som gett upphov till rapporter bedöms båda dagarna vara mellan fem och åtta djur. Genom att de flyr så korta sträckor kan samma djur bli sett av fler löpare innan de hittat ut ur tävlingsområdet. Av djur observeras långt ifrån varandra inom snäv tidsrymd kan man skatta ett minsta antal djur som störts av löparna.

Att vildsvin och hjort finns i området bekräftas av vardera en observation.

Rapporter om hare och hönsfågel tas emot om de lämnas, inte minst för att uppmuntra unga uppgiftslämnare att få in vanan att lämna viltrapport.

Slutsatser om störningsgrad

För-SM Lång o Medel Viltrapport

Analysen av lämnade rapporter ger inte anledning att befara att något djur skadats eller stressats på ett allvarligt sätt. Tidpunkter och platser för observationerna indikerar att älg och rådjur relativt snabbt har hittat ut ur tävlingsområdena båda dagarna, varför enskilda djur sannolikt inte har stressats under skadligt lång tid.

Samtliga observationer ordnade efter tidpunkt för observation. Plats och rörelseriktning framgår av kartbilagor.

Långdistans lördag den 22 augusti 2015, första ordinarie start kl 10 00 , sista 12 18.

1	vildsvin	10 08	ungt "halvstort"	sprang fort
2	älg	10 22	trolig årskälv	sprang lugnt
3	älg	10 32	vuxet djur, såg ej horn	sprang fort
4	tjäder/orre	10 35	troligen höna	uppflog
5	hare	10 41		sprang iväg
6	älg	10 49	vuxet djur, såg ej horn	sprang fort
7	rådjur	10 50	vuxet djur utan horn	sprang fort
8	rådjur (2st)	10 51	get med årsunge	sprang ostressade
9	rådjur	10 52	obestämt kön	sprang ostressat
10	rådjur	11 00	obestämt kön	rörde sig lugnt
11	tjäder/orre	11 13	troligen höna	uppflog
12	rådjur	11 51	obestämt kön	sprang lugnt
13	rådjur	12 15	obestämt kön	sprang ostressat
14	tjädertupp	?	uppflog vid Tornberget	(ej på kartan, rapporterades på söndagen)

Medeldistans söndag den 23 augusti 2015, första ordinarie start 10 00, sista 12 14.

1	älg	10 05	vuxen älg	sprang iväg
2	hjort	10 20	dov- eller kronhjort	sprang
3	rådjur	10 25	obestämt kön	sprang och hoppade över bäck
4	hare	10 32		sprang upp
5	rådjur	10 40	obestämt kön	sprang nedför brant sluttning
6	rådjur	10 42	obestämt kön	sprang stressad
7	rådjur	10 50	obestämt kön	sprang
8	rådjur	10 52	obestämt kön	sprang stressad
9	rovfågel	10 54	ev stor ugglä	flög upp nära starten
10	rådjur	10 58	obestämt kön	sprang fort
11	rådjur	10 59	obestämt kön	sprang fort (skymtades bara)
12	rådjur	11 03	obestämt kön	sprang

Torbjörn Tirén
Hellas Orientering

